

## Medyalaştırılmış Bedenler ve Varlıkbilimsel Açılımları

Ömer ALANKA (\*)

**Özet:** *Beden ve medya arasındaki ilişkinin ontolojik bağlamda tartışıldığı bu çalışmada bedenün yeni medya çağındaki değişen ve dönüşen anlamları araştırılmaktadır. Bir yandan beden ve medya teorisinin postmodern düşüncenin etkisiyle anlamsal parçalanışı diğer yandan yeni medya ve dijital teknolojilerin kendi ontolojik özelliklerinin yarattığı yeni epistemolojik durumlar incelenmektedir. McLuhan'ın araç mesajdır mottosunun giderek beden araçtır haline geldiği yeni medya döneminde, ruh ve beden ayırımına dayanan klasik beden fikri yeni yönelimlerle birlikte kökten bir değişime uğramaktadır. Bedenin ruh ve beden dikotomik ayırımına dayanan klasik görüş, yeni ontolojik biçimlerle farklılaşmaya başlarken gelişen medya teknolojileri bu sürece ivme kazandırmaktadır. Toplumsal ve tarihsel olarak inşa edilen beden, çok katmanlı yapısıyla yaşanan zamanın izlerini taşımaktadır. Medya çağının kurgulanmış bedenleri gelişen teknolojilerin de yardımıyla epistemolojik kırılmaların göstergesine dönüşmektedir. Ontolojik bakımdan ironik, çoklu ve farklı nüvelere sahip medyalaştırılmış bedenler, günümüz teknolojik kültürün bir çıktısını işaret etmektedir. Bu bağlamda çalışma, günümüz beden fikrinin geçirdiği evrime bakmakta ve postmodern dönemde beden fikrini tesis eden epistemolojik kopuşa ve ontolojik değişimlere odaklanmaktadır. Bu çalışmada, niteliksel bir yöntem olarak fenomenolojik hermönötik kullanılmaktadır.*

**Anahtar Kelimeler:** *Beden, Medya, Teknoloji, Ontoloji, Medyalaştırılmış Bedenler.*

### Mediated Bodies and Ontological Expansions

**Abstract:** *In this study, in which the relationship between the body and the media is argued within the framework of ontology, the meaning of the body which changes in the new media age is being researched. On one hand, the semantic crumble of the teory "body and media" with the effect of the postmodern idea, on the other hand the epistemological situations which were created by media and digital technologies' self ontological properties are also investigated. In the new media term in which Mc Luhan's motto "The tool is the message" turned into the dody is the tool", the classical body idea that depends on the separation of the soul and the body face deep change with the new trends. When the classical thought which depends on the dichotomical "soul and body" separation and the body starts to change new ontological shapes the improving media technologies speeds up the duration. The body which was built as social and historical existence, it then carries the marks of the present time with its many stages. The media age's fictionalised bodies turn into the epistemological failures' signs wth the help of the improving technological signs. The bodies that have ironic, multiple and different faces from the side of ontology, show a printing of the present press culture. At that point, this work looks into the present body idea's revelation, and focuses on the epistemological break that caused the idea of body in the post modern age and ontological changes. In this study phenomenological hermeneutics have been used as a qualitative method.*

**Keywords:** *Body, Media, Technology, Ontology, Mediated Bodies.*

\*) Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü.  
(e posta: omer.alanka@atauni.edu.tr)

## Giriş

Sürekli gelişen medya, bilişim, siberetik teknolojiler McLuhan'ın kehanetini giderek doğrulamaktadır. McLuhan, medyaların bedenün uzantıları olduğunu dile getirirken aslında insan bedeninin işlevlerinin azalıp yerini teknik organlara bırakacağını da tahmin etmekteydi. Post-McLuhancı çağda teknoloji bedenün görme, duyma, dokunma duyularını daha gelişkin ve daha sofistike bir hale getirmektedir. Giderek gelişen bu yeni teknolojik özne, insanoğlunun zayıflıklarını gidermekte ve bedeni daha üstün bir türe dönüştürmektedir. Bu çalışmada McLuhan'dan günümüze medyanın etkin biçimde rol oynadığı yeni ve değişen beden ve ontolojik durumların genel bir manzarası çizilmektedir. Bedenün değişen halleri tartışılmakta ve Pontyçi dünyaya katılma biçimleri ile medya teknolojilerinin beden uzantılarının karşılıklı analizi yapılmaktadır. Fenomenoloji ve psikoanalitik kuramın yardımıyla teknoloji, prostetik biçimde İnsan fikrini değiştirmekte ve avatar, siborg gibi varlıklar dijital kültürün yeni ontik biçimleri olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda çalışmada ele alınan medyanın bedenleşmesi hipotezi, bedenün teknoloji aracılığıyla genişletilmesi olgusunu dile getirmektedir. Yeni iletişim ve bilgi teknolojileri insan öznelliğinin ve deneyimlerinin doğasının değişmesinde önemli katkılarda bulunmaktadır. 21. Yüzyılda kişisel uzuvlarımız, bilincimiz, öznelliğimiz genişlemekte ve insan-bilgisayar-iletişim ağı denkleminde kolaj bir prostetik dijital kültür, insan varlığını/öznelliğini hızla inşa etmektedir (Cleland, 2010:75). İletişimin doğasının ve teknolojilerinin değişimine paralel olarak insanın hem bilişsel yapısında hem de beden kurgusunda kırılımlar yaşanmaktadır.

Bedenün dualistik bir yapısının olduğunu savunan Descartesci anlayış, cogitoya diğer bir deyişle saf bilince varlığı ve bedeni anlamlandırma görevi de yüklemektedir. Descartes'in bu mekanik anlayışı bedeni cogitonun ve ruhun esiri haline getirmiştir. Descartes, bedenün doğası gereği her zamann bölünebileceğini fakat ruhun bölünemeyeceğini vurgularken ruhun bedene önceliğini de ima etmektedir. Descartes'e göre ruh bedenle birleşmiş gibi gözükmesine rağmen bedenden herhangi bir uzvun –ayak-kol yada başka bir organ- kopması halinde ruhtan herhangi bir eksilme olmayacağını da ifade eder (Descartes, 2007:79-80). Ruh böylelikle bedene yapışık olmasına rağmen aynı zamanda bedenden ayrıdır. Descartes'in beden ve ruh eşleşimi bütünlük ve ayrılık inancına dayanmaktadır. Bedenün hareket ettiricisi olarak ruh bedenden ayrı ve ona göre transandantal bir konumdadır. Öte yandan fenomenolojik düşünceyle birlikte beden, dünyanın dışında boşluğu dolduran bir varlık olarak yer almamaktadır. İnsan, kendi bedeni aracılığıyla dünyaya katılır ve onu anlamlandırır. Ponty'nin algı dünyamızı fenomenal alanda betimlemesi fikri, hylomorphic<sup>1</sup> anlayışı yerinden etmektedir. Buna göre varlığın madde ve form ayrımından ibaret olduğunu öne süren hylomorphic görüş terk edilmiş ve varlığın yeni ontik katmanlar kazanmasının da önu açılmıştır. Bu noktada Ponty'nin önerisi bir

1) Hylomorphism: Aristoteles tarafından geliştirilen Hylomorphist teoriye göre varlık (ousia); madde ve formun bileşiminden oluşmaktadır.

görüş ontolojisinin kurulması yönündedir. Görüş ontolojisinin merkezinde beden (*corpus*) bulunmaktadır. Bu açıdan görüş ontolojisi aynı zamanda beden/deri ontolojisidir. Benzer biçimde postmodern dönemin sorunsallaştırdığı beden, düalistik düşüncenin dışında yer alırken fenomenoloji ile dünyaya katılma biçimleri değişmektedir. Teknoloji yardımıyla ontolojik özellikler giderek hibrid ve prostetik bir hale dönüşmektedir. Bu köklü dönüşüm bedene ilişkin epistemolojik görüşe darbe vurmakta ve bedene farklı ve çok katmanlı ontolojik nitelikler katmaktadır.

### 1. Beden ve Teknoloji

Ontoloji, varlığı konu alan kadim felsefi bir disiplindir ve metafiziğin bir alt dalı olma bakımından her dönemi kapsayan derin tartışmaları da içermektedir. Varlığın kaynağı, mahiyeti ve özü gibi sorular, dönemin epistemik, estetik, etik, kozmolojik görüşleri çerçevesinde cevaplanmaktadır. Presokratik dönem filozofları öz/cevher tespit etme çabalarıyla insanı, maddeyi, nesneyi kısaca varlığı açıklamaya çalışmışlardır. Teolojik dönem varlığın kaynağını aşkın bir yaratıcı güce bağlarken modern dönem bu düşüncüyü ortadan kaldırıp *ratio*'yu diğer bir ifadeyle akli ve pozitif bilim ilkelerini tesis etmiştir. Öte yandan postmodern dönem ile yeni bir paganizm dalgası yayılmıştır. Saçmanın, absürdün ve irrasyonelitenin egemen olduğu postmodern dönem hibrid ve trans-ontolojik kiplerin de önünü açmıştır. Beden yalnızca verili bir şey olmaktan çıkıp aynı zamanda kendini gerçekleştirmenin tuvaline dönüşmektedir. Beden tuvalinin dünyaya katılma biçimleri, cogitonun yıkıldığı; haz, acı ve diğer hislerin bedene kazındığı uzam haline gelmektedir.

Bedene ilişkin çağdaş tartışmalardan biri de Ponty'nin beden ve özneye ilişkin tartışmalarıdır. Ponty'nin beden düşüncesinin orjin noktasında, modern dönem boyunca unutulmuş insanın, deneyim alanındaki düşünüm-öncesi durumunu betimlemek bulunmaktadır. Bu çabanın altında insanı bütünsel bir varlık olarak anlamak yatmaktadır. Zira modern dönemle birlikte öznenin ayrıcalıklı konumu ve öznenin kurucu bir töz gibi algılanması kimliğin psikopatolojik bir hale dönüşmesine de neden olmuştur. Bu bağlamda Ponty'nin özne kavrayışı modern özneye getirdiği bir tepki olarak da algılanabilir. Ponty'ye göre öznenin algı deneyimi bir uzam ve zaman içinde gerçekleşmekte ve özne dünyayı kendi bakış açısıyla tecrübe etmekte ve kendisini dünyadan, diğer nesnelere yalıtılmamaktadır. Özne, duyu organları sayesinde canlı bir organizma haline gelir ve bunlar vasıtasıyla dış uyaranlara tepki vermektedir. Modern dönem düşüncesinin aksine özne ayrıcalıklı bir yere sahip değildir ve öznenin oluşu çevresindekileriyle olan ilişki neticesinde belirlenmektedir. Bu oluşu belirleyen şey insanın fizyolojisi ve psikolojisidir ve bunlar Ponty'ye göre bütünsellik arz etmektedir. Modern düşüncenin öne sürdüğü öznenin dünyadan yalıtılmış olduğu düşüncesi Ponty'nin beden fenomenolojisinde tersine çevrilmiştir. Ponty için öznenin en önemli özelliklerinden biri dünyanın içinde olması ve dünyayı kendi bakış açısıyla inşa etmesidir. Günümüzde bu deneyim alanını belirleyen en önemli olgulardan biri de teknolojidir. Teknoloji, yapay (*artificially*) olarak insan de-

neyimini genişletmekte ve deneyimleri çoğaltmaktadır. Gelişmiş teknolojilerden ilkel bir teknik bilgiye değin her teknik gelişim insan deneyim sahasını genişletmekte ve bedeninin dünyaya katılma biçimlerini değiştirip, genişletmektedir. Örneğin kör bir insanın kullandığı baston, o kişinin çevreyi algılama ve dünyaya katılma biçimini farklı bir boyuta taşımaktadır. Medyanın da buna benzer bir deneyim alanını genişlettiğini, bedeninin sınırlı algılama yetisini giderek artırdığını görmek mümkündür.

Ponty'nin nesnel beden, fenomenal beden ve öz beden ayrımı bedeninin algılanma biçimini anlamak için önemli bir karşılaştırma noktasıdır. Fenomenal beden, doğal özne ve doğal ben olarak ifade, anlam, zihin, tarihsel yaratıcılık gücüne sahip olmasını sağlayan 'metafizik yapıya' sahip bir beden öznedir. Fenomenal beden çift taraflıdır ve bunu sağlayan şey, doğanın ve özgürlüğün kesişme noktasında olmasından dolayıdır. Fenomenal beden, içerisinde aktif bir hiçlik barındırırken şeylere katılma ve onlarla senkronize olma gücünü de içermektedir. Böylelikle fenomenal beden, anlam salgılamakta ve etrafına saçmaktadır (Duponds, 2013:26). Ponty'nin fenomenal bedeni dünyaya aktif olarak katılırken aynı zamanda dünyayı anlamlandırır ve onu yeniden inşa eder. Bu görüş modern epistemolojinin dış dünyanın insanın dışında olduğu hipotezini de çürütmektedir. Teknoloji, bedeninin dünyayı epistemolojik olarak kurma işlevini değiştirmekte ve bilgiyi deneyime raptederek bilgiyi kişiselleştirmektedir. McLuhan'ın teknolojik determinizmde de benzer bir anlam ortaklığı bulunmaktadır. Medya teknolojileri bedeninin genişlemesine izin vermektedir. Ponty'nin fenomenal bedenle açtığı şey ise bedeninin teknolojiyle dünya içinde olma şeklinin değişmesidir.

Teknolojinin gelişiminin Batı düşünce tarihindeki yeri ise oldukça karmaşık bir olgudur. Teknolojiyi, dünyanın ve insanın metafizikten ve tanrıdan arındırılması olarak gören Badiou, bu sürece '*Tanrısız insan programı*' ismini vermektedir. İnsanın bedensel deneyim alanının genişletilmesi bir yanı sıra Badiou'nun Tanrısız insan programının bir boyutunu içerimlemektedir. Badiou'ya göre Tanrısız insan programının iki hipotezi bulunmaktadır. Bunların ilki, kendi özünün salt yaratıcısı olarak insan olmak; diğeri ise düşünceyi gelmekte olan şeyin içerisine yerleştirip bu gelişin süreksizliği içinde kalan insan-dışı başlangıcın varlığı olmak (Badiou, 2010:186). Bu noktada temel gayretin metafizikten bir diğer deyişle Tanrıdan arındırılmış bir ontolojik kategori yaratmak olduğunu söylemek mümkündür. Robotik varlıklar, prostetik, dijital ve medyatik teknolojilerin bedeninin sınırlılıklarını geliştirme yönündeki gayretlerinin alt metninde bu demistifikasyon yatmaktadır. Haraway bu demistifikasyon sürecini şöyle yorumlamaktadır:

Siborg, Frankenstein'in ucubesinin umutlarını taşımaz; babasının, ceneti ihya ederek –yani, karşı cinsten bir eş imal edip onu bitmiş bir bütün, bir şehir, kozmos içinde tamamlayarak-onu kurtaracağı beklentisi içinde değildir. Siborg, organik aile modeli üzerinden cemaat (ama bu defa oidipal projesi olmayan bir cemaat) hayalleri kurmaz. Siborg, Cennet

Bahçesi'ni tanımayacaktır; çamurdan yapılmadığı gibi toprağa dönmeyi de düşlemeyecektir. Belki tam da bu yüzden siborgların Düşmanı'ın adını koymaya yönelik manik zorlantı içinde nükleer toza karışma kıyametini bertaraf edip edemeyeceğini görmek istiyorum. Siborglar hürmetkar değildirlere; bir parçası olmadıkları kozmosu anlamadıkları kozmosu anımsamazlar da (Haraway, 2009:48)

Haraway'ın siborg tanımı demistifike edilmiş ve metafizikten arındırılmış bir ontolojik görüşü dile getirmektedir. Bu yeni ontik tür herhangi bir meta anlatıya ya da mite gerek duymaksızın insanın ölüm ve diğer yok oluş kaygılarından kurtulmuştur. Haraway'ın distopik bir düzlemde ele aldığı yeni tekno-varlık türleri ona göre bir yanıyla da ataerkilliğin ve militarizmin gayrimeşru çocukları olma özelliğine de sahiptir (Haraway, 2009:48). Bu bağlamda tekno-varlıklar öznenin maddi ve soyut kusurlarını hem dışlamakta hem de gelişmiş kapitalizmin hizmetine girmektedir.

Günümüz beden tartışmalarında teknoloji ve medyanın önemli bir yeri bulunmaktadır. Epistemolojik ve ontolojik kopuşun yaşandığı postmodern süreçle birlikte beden, tartışmaların odağına yerleşmiştir. Epistemolojik olarak klasik mantık teorilerinin geçersizleştiği bu dönemde farklı ontolojik biçimler görünürlük kazanmıştır. Hibrid ve trans varlıklar teknolojinin de yardımıyla gelişkin hale gelmiştir. Teknoloji giderek beden yapaylaşmasına neden olmaktadır. Ong, teknolojinin yapaylığına karşın paradoksal olarak yapaylığın insan doğasında olduğunu dile getirmektedir. Düzgün benimsenildiği takdirde teknolojinin insan yaşamını aşağılamadığını aksine insanı geliştirdiğini ifade etmektedir (Ong, 2002:81). Teknolojinin gelişimi ve dijitalleşme ile birlikte insanın varlığı köklü bir değişime uğrarken posthümanist dönem ilan edilmiştir. İnsanlık sonrası çağ, insan bedeninin etten, kemikten fazlasını gerektirecek bir yapıyı zorunlu kılmıştır. Artık deri ve et, posthümanist insanın varlığını tamamlamaya yetecek maddeler olmaktan çıkmıştır. Teknoloji ve teknolojinin yarattığı uzamlardan medya, bu süreçte en etkili araçlardan olmuştur. McLuhan insanın medya tarafından varlığının uzatılacağını/genişleyeceğini düşünürken bugünün insan makine karışımını da haber vermektedir. İnsan bedeninin uzantılarına dönüşen günümüz medya teknolojileri kulağın uzantısı olarak telefonu, gözün uzantısı olarak televizyonu örnek göstermektedir. Beden böylece giderek teknolojilerin eklentisine dönüşmektedir. McLuhan insanın genişlemesinin son safhası olarak bilincin teknolojik simülasyona dönüşmesini görürken yaratıcı bilginin kolektif ve kurumsal olarak bütün topluma yayılacağını vurgulamaktadır. Böylelikle sinir sistemimizin ve duyumlarımızın çeşitli medyaların yardımıyla genişleyip uzayacağını öngörmektedir (McLuhan, 1973:11). Medyanın insan bedeninin uzantısına/ilavesine (*supplement*) dönüşmesi ontolojik bir kör nokta (*aporia*) olarak kalmaktadır. Sayısallaşan ve dijitalleşen beden giderek deriden, etten ve kemikten uzaklaşıp dijital sinyallere ve robotik teknolojilere uyumlu hale gelmektedir. Bir yandan robotik teknolojiler insanın varlığını dönüştürürken diğer yandan toplumlar üzerinde köklü değişimler yaratmaktadır. Peter Menzel ve Faith D'Aluisio *Robo*

*Sapiens* isimli eserinde gelişen mekanik teknolojilerle birlikte insanoğlunun geleceğinin kalıcı dönüşümlere uğrayacağını ifade etmektedir:

Bugünün robotları fabrika işçilerinden daha fazladır... Kendi mekanik kaderimizi inkâr edemeyiz ve sonunda hangi formatta olursa olsun bu yaratıkların yaratılışından kaynaklanan soruların insanların geleceğini şekillendireceğini varsayabiliriz ( Menzel, D'Aluisio, 2000:19).

Robotlar insan fonksiyonlarını yerine getirmenin yanı sıra mükemmel biçimde insana benzemektedir. Menzel ve D'Aluisio, şahit olduğumuz şeyin insanın dış etmenler yardımıyla insanın yerini mükemmel simülasyona bırakması olgusu olduğunu belirtmektedir. Kuşkusuz bu durum insanlığın gelecek tasavvurunun örneklerinden birini oluşturmaktadır. İnsan varlığının fonksiyonlarının ve görüntüsünün giderek kusursuzlaşan simülatif görüntüsü yaşadığımız çağa damga vurmaktadır. Bilim kurgu ve distopik anlatıların sıklıkla vurguladığı nokta tam da budur: makinelerin insanların yerini aldığı cehennemsi dünya. Black Mirror dizisinde göze yerleştirilip gözün her gördüğünü kaydeden ve her istenildiğinde kayıtların izlenilmesine izin veren teknoloji bedeninin prostetik bir hal almasının distopik bir halidir. Burada göz ve kamera objektifi benzeşimi bedeninin giderek teknolojilerin kolajına dönüşümünün ve teknolojinin distopik örneğini sunmaktadır.

## 2. Beden Medyadır

Medya, bedendir mottosu bedeninin yeni medya çağında dematerializasyon ve destriktifikasyon olgularıyla yakından bağlantılıdır. Deleuze'ün bahsettiği organsız beden anlayışı dijital çağda maddenin – dolayısıyla bedeninin- elektronik sinyallere dönüşmesiyle beden, mimariye de ilham kaynağı olmuştur. Façade kavramını örnek veren Wegenstein (2006:122) geleneksel mimari anlayışının iç ve dış dikotomik yapısına da eleştiri getirmiştir. Arayüzlerin gelişimine paralel olarak beden teknolojikleşmiştir. Bu bağlamda beden ve imge kavramının epistemolojik bir farklılığa uğradığını ve bu epistemolojik kopuşla aracın giderek bedenleştiği görülmektedir (Wegenstein s.119). Baudrillard, vücudun tarihini bir tür göstergeler ağının tarihi olduğunu belirtmektedir. Ona göre bedeninin güncel tarihi demek onu denetlemeye çalışan, çeşitli parçalara bölen ve farklılığı, çelişkili konumu yadsıyıp yapısal bir göstergeler değiş-tokuş malzemesi olarak örgütlemenin de tarihine evrilmiştir (Baudrillard, 2002:176). Postmodern dönemin fragmental beden algılayışı tıpkı göstergeler sisteminin bir merkezden yoksun oluşunun da sahnesi haline gelmektedir. Bedenin bu parçalanma hali bir yandan maddesizleşmeyi diğer yandan bedeninin hibridleşmesini dile getirmektedir. Hibridleşme olgusunun temelinde saf ya da pür algılanan bedeninin (*corpus*) farklı ontolojik nüvelerle karışması yatmaktadır. Hibridleşme ve maddesizleşmeyi hızlandıran temel gelişmelerden birisi de bedeninin medya dolayımına sokulmasıdır. Medya dolayımına sokulan beden aynı zamanda gerçeklik hissini de yitirmekte ve mekâna bağımlılığını da ortadan kaldırmaktadır. McLuhan'ın bahsettiği her

teknolojik gelişim aynı zamanda bedenın bir uzvunun genişletilmesi/uzatılması görüştü bedenın medyalaştırılmasında somutlaşmaktadır. McLuhan'ın, toplumların her zaman iletişimin içeriğinden ziyade insanların iletişimde yararlandıkları iletişim araçlarının doğasınca biçimlendiği savı (McLuhan, Fiore, 2005: 8) toplumun ve insanın teknolojinin doğasınca belirlendiğini dile getirmektedir. Bu görüş teknolojik determinizmin önünü açarken teknolojinin yalnızca teknik bilgidен ibaret olmadığını göstermektedir. Teknik ilerlemenin aynı zamanda insanın psikik ya da biyolojik bir yönünün de değişimine neden olduğunu belirtmektedir. Ortamımızı değiştiren medyanın her durumda farklı oranlarda duyu algılaması yarattığını belirten McLuhan'a göre herhangi bir duyunun değişmesinin düşünmede, eylemlerde değişmeye-dünyayı algılayışımızın değişmesine neden olduğunu ileri sürmektedir. Buna göre duyu algı oranları değiştiğinde insan da değişmektedir ((McLuhan, Fiore, 2005: 41).

Çağdaş ontolojik biçimlerden bir diğeri siborgdur. Siborg, mekanik ve organik füzyondan yaratılmış bir yaşam formudur. Feminist teknobilimci Donna Haraway'e göre postmodern özne ironik, çoklu ve değişken ontolojiler tarafından karakterize edilmektedir. Çoklu, değişken ve ironik ontolojilere sahip siborglar bir yandan bedenın değişimini gösterirken diğeri yandan yeni varlık biçimlerinin de çok katmanlı varlık yapılarını da ortaya koymaktadır. Donna Haraway, siborgların tekinsizliğinin kusurlu taraflarının gideildiğini dile getirmektedir. Bu tekinsizlik hissi bedenın epistemolojik kopuşunu da içermektedir. Bu epistemolojik kırılma bedenın bileşenlerinin alışımını değiştirmektedir:

Benim ironik inancımın, küfrümün, tam ortasında siborg imgesi yer alır. Siborg, sibernetik bir organizmadır; bir makine-organizma melezi, kurguya olduğu kadar toplumsal gerçekliği de ait bir yaratıdır. Toplumsal gerçeklik, yaşanan toplumsal ilişkilerdir, en önemli politik inşamızdır, dünyayı değiştiren bir kurgudur. Uluslararası kadın hareketleri “kadın deneyimi”ni hem inşa etmiş, hem de bu can alıcı kolektif nesneyi açığa çıkarmış ya da keşfetmiştir. Bu deneyim can alıcısından, en politüğinden bir kurgu ve olgudur (Haraway; 2009: 45-46).

Haraway siborgu, toplumsal ve bedensel gerçekliğin haritasını çıkaran kurgu ve verimli eşleşmeler öneren yaratıcı bir kaynak olarak görürken bir anlamda bedene ilişkin epistemolojik bir dönüşümü dile getirmektedir (Haraway; 2009:46). Bu noktada bedenın Batı düşünce tarihinde inşa edilme sürecinde öteki üzerinden kurulduğu düşünülduğünde bu yeni ontolojik biçimler aynı zamanda batı düşünce tarihinin postmodern dönem alter egosu gibi görülmektedir. Yeni varlık biçimleri distopik bir kıyamet imgesini de çağrıştırmaktadır. Bu bağlamda Batı düşüncesinde medyalaştırılmış bedenler paradoksal olarak yeni bir ütöpic ve prostetik bir ontolojiyi gösterirken eskatolojik bir vurguya da sahiptir. Bu prostetik kültür, hibrid yapıların önünü açarken farklı ve çok katmanlı bir estetik felsefe de yaratmaktadır. Stelarc'ın bedenın uzatılması (extended) çalışmaları yalnızca



performatik bir sanat değil bedenın epistemolojik ve ontolojik kırılmalar içinde örnekler sunmaktadır. Günümüz proteetik sanatının ve biliminin insanın farklı mecralara doğru geliştirilmesinin de örneklerini sunmaktadır.



Stelarc — Extended Arm

Stelarc'ın proteetik tasarımları otomat, hareketli ve bilgi tabanlı bedenlerinin açık örneklerini göstermekte ve günümüz özne anlayışının değişiminin de habercisi olmaktadır. Bu yeni beden algısı modern dönemin insan felsefesinin bütünlük ve homojenite anlayışını da ihlal etmektedir.

### Sonuç

Toplumsal ve kültürel bir savaş alanı olan beden günümüz medya çağında ontolojik ve epistemolojik anlam kaymasına uğramıştır. Bedenin tecrübe alanı genişlerken proteetik biçimde bedenin sınırlı yetileri de geliştirilmektedir. McLuhan'ın teknolojik deterministik inancı beden ve medya arasındaki bakışlılıkta ortaya çıkmaktadır. Bedenin



genişletilmesi (*extension*) ve geliştirilmesi ontolojik bir kopuşu ve ideolojik bir tutumu dışı vurmaktadır. Postmodern beden kurgusunun boyutları olarak bedenın dönüştürülmesi, bedenın haz ve tüketim kültürünün maddesi haline gelişi ve bedenın kapitalist ve militarist amaçlara hizmet etmesi gibi olguları saymak mümkündür. Bu bağlamda teknoloji, bedeni yeniden yaratırken farklı epistemolojik kodlarla donatmaktadır. Haraway'ın siborg düşüncesi, Baudrillard'ın postmodern öznenin parçalanması, McLuhan'ın bedenın teknolojiyle farklı bir hale geleceği hipotezleri postmodern dönem beden kurgularından birkaçıdır. Bu düşünsel yaklaşımlar aynı zamanda modern insanın da eleştirisini içermektedir. Artık beden ve özne kurgusu dünyaya katılmayla da ölçülmektedir. Bu katılma olgusu teknolojinin yardımıyla oldukça karmaşık bir hale gelmekte ve insana dair fikirlerin de değişmesine neden olmaktadır. Bu kırılmaları salt teknolojik değişimlere indirgemek eksik kalacağından geç kapitalist dönemin beden anlayışını dikkate almak gerekmektedir. Geç kapitalist dönem Batı düşüncesinin arkaik tortularıyla insanın metafizikten arındırılması gerektiğini salık vermektedir. Buna göre özne, teknolojinin yardımıyla kendi kendini var etmeli ve bedenın kısıtlılıklarını aşmalıdır. Bu demistifikasyon işlemi –Heidegger'ın teknolojik düşüncesini dikkate alırsak- günümüz teknolojik çağının da ruhunu oluşturmaktadır. Öznenin bu dönüşümü kimi düşünürler için insanın ölümüne neden olurken iyimser tarafta olanlar, bedenın kusursuz bir hal alacağını ve bunun aslında Nietzscheci anlamda üst insana doğru gidişin de belirtisi olduğunu öne sürmektedir. Teknolojinin salt teknik bilgidен oluşmadığını dikkate alırsak bu sürecin aynı zamanda metafizikten kurtulma çabası olduğunu söyleyebiliriz. Sonuç olarak bedenın postmodern dönemde teknolojinin yardımıyla giderek medyalaştığını ve medyalaştırılmış bedenın kendine has ontolojik açılımlar sağladığını görmek mümkündür.

### **Kaynakça**

- Badiou, A. (2010). Yüzyıl. (Çev. Işık Ergüden). İstanbul: Sel.
- Baudrillard, J. (2002). Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm. (Çev. Oğuz Adanır). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Cleland, K. (2010). "Prosthetic Bodies And Virtual Cyborgs". Second Nature: International Journal of Creative Media, sayı: 3, ss.74-101..
- Descartes, R. (2007). Meditasyonlar. (Çev. İsmet Birkan). Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Dupond, P. (2013). Merleau-Ponty Sözlüğü. (Çev. Emre Şan). İstanbul: Say Yayınları.
- Haraway, D. (2009). Başka Yer Donna Haraway'den Seçme Yazılar. (Çev. Güçsal Pusar). İstanbul: Metis Yayınları.
- McLuhan, M. (1973). Understanding Media: The Extensios of Man. London: Abacus.
- Mcluhan, M., Fiore, Q. (2005). Yaradamız Medya Medyanın Etkileri Üzerine Bir Keşif Yolculuğu. (Çev. Ünsal Oskay) İstanbul: Merkez Kitaplar.

- Menzel, P., D'Aluisio, F. (200). Robo Sapiens: Evolution of A New Species. Cambridge: MIT Press.
- Ong, W. J. (2002). Orality and Literacy The Technologizing of the Word. New York: Routledge.
- Wegenstein, B. (2006). Getting Under the Skin the Body and Media Theory. London: The MIT Press.